

2274

సామెతలు

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 3

విడుదల చేసిన తేదీ 16-4-1980

సంచిక 12

—* ఈ సంచికలో —*

- 1) పురుషార్థ సుధానిధి.
అన్నదత్తాగ దూషణ కథనము.
- 2) విశ్వనాథ వర్ణనా వైదగ్ధ్యము. ✓
- 3) తెలుగువారు తమిళ భాషాసేవ.
- 4) ఋతువట్కము-6.
'శిశిరవిలాసము,' (పద్య)
- 5) బాధువా చారిత్రక నవల -
'చిన్నానాయకుడు.'
- 6) నాగు నచ్చిన కావ్యం :
ఖడ్గనారాయణం.
- 7) కీ.శే. డా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారి
'ముసలమ్మ' పదము.
- 8) ఈపక్షంలో.
- 9) పలుకే బంగారం ? (పద్య)

1—5—1980 సంచికలో నన్నయ తరతమ, బలికేవలి సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకం, కీర్తిహారణము,
చాళురెడ్డి గద్యకావ్యాలు మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా

సంవత్సరమునకు రూ 10-00.

అర్థసంవత్సరమునకు రూ 5-00.

విడిప్రతి 50 పై.

1. 2

3

4. 5. 6.

7. 8. 9.

★ స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

సంపుటము 3

రాజమహేంద్రవరము 16-4-1980

సంచిక 12

పురుషార్థ సుధానిధి

ధర్మస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము

అన్నదత్తాగ్ర దూషణ కథనము

మూలము : శ్రీ సాయణాచార్యులు.

గుర్భిక్ష సమయముం దన్నదాన మొన రించినవారిని వంచనాపగులై త్యజించిన (నింపించిన) వారు మహాపాపులై నరక మునకుఁ బోవువారగుదురు. సకల దాన ములనుండు అన్నదానము మహత్తిర మైనది. అట్టి యన్నదానము ద్రోహము తలపెట్టుట మహత్తిరమైన పాపము.

మోసపులకుఁ దండ్రి కేవలము జన్మ నొసంగినవాఁడు మాత్రమే. అన్నదాన మున విద్యాప్రాణాదుల నొసంగినవాడే నిజమైన జనకుఁడు.

బుద్ధివంతులైనవారి కన్నదాన మొన రించినవారిని త్యజించుటకన్నఁ బ్రాణ త్యాగ మొనరించుట మే అయినది. ఎవని యన్నదానమునఁ బ్రాణములు నిలుచునో అప్రాణముల నాతనికి నివేదించుట శ్రేయ స్కరము.

తన కన్నదాన మొనరించిన వాని కుశ్రూష చేయనిపాపముగు మోసపున కేయితన కృత్యము వలనను సౌఖ్యము కలుగదు.

అన్నదాత కొనరించు కుశ్రూష సర్వ ధర్మార్థములను సమకూర్చుకొని. అది వీడి, కావించిన యే ధర్మ మయినను

ధర్మముం కొనరించిన హోమమే గుగును. ఈవిషయము బలుపు నొక ప్రాచీనగాథ కలదు.

పూర్వము పర్వతశ్రేష్ఠమైన హిమ వంతమున నూర్యతనయుండైన సావర్ణి శంకరునివలన సంపూర్ణ జ్ఞాన విజ్ఞానము లను, మనుర్వమునా, పొందుటకై జితేంద్రియుడైన మహామునియై తప మొనరించెను.

కైరవ్యత మున్వంతిరమున నిగుతదని మిదవ మహాయోగము సంప్రాప్తము కాఁగా ద్వాపరాంతమున నా సావర్ణి శంకరప్రతికూలై యజ్ఞమునటి చేయఁ దలంచెను. అతని మనసు కర్మసూచి యందు విశేషముగా లగ్నమయ్యెను.

అట్లా సావర్ణి తపము చేయుచుండగా దేవదారువనాశ్రమ వాసులైన కొండలు మునలు శ్రేత్రములను పెదకి కొనుచు నాతని యాశ్రమమునకు వచ్చిరి. పుష్ప భద్రానదీతీర్థమున భద్రశిల యను పడే శమున భద్ర నామపేరిగల యొక చల్లని మట్టిచోట్ల నీడనా రిమ్మమైన యాశ్రమ మున కుభప్రదేశమున దపముచేయుచున్న నూర్యసావర్ణిని గని, యాశ్చర్యాన్వితులై సాష్టాంగనమస్కార మొనరించిరి.

నానావంశసమదృవు లయిన యా మునులను జూచి, సావర్ణి వారికి స్వాగ తము పలికి యర్చనాద్యాదు లొసఁగి పూజించెను. అట్లు సత్కృతులైన యా మునులు దీనులై, సావర్ణి ముని సమీప మునఁగూరుచుండిరి.

‘సర్వ వేదముల నధ్యయనము చేసి, స్పృశకశ్రుత ధాతులైన మిహ్మఁ జూచు టచే ధన్యుడనైతిని. తపస్సిగ్గులును, నిర్విము నీశ్వరాసక్త మనస్కులునా, నైన మీరు నా యాశ్రమమున కరుదెంచిన కారణ మేమి?’ యని నూర్యసావర్ణి ప్రశ్నించెను.

దాని కానును లిట్లు బదులుపలికిరి. ‘మాదర్శనమున నీవు ధన్యుడ వగుట కాదు. నీదర్శనమున మేమే వరికుండు మైతిమి. శ్రేష్ఠమైన హావముకాని, విజ్ఞానముకాని. మోస శ్రేష్ఠ, గౌతమమహర్షి కోపకారణమున మహాతపస్సైననా మేము చేసియుండలేదు.

నీవు ధన్యుడవు. మేము తపస్సిన్ధి నొంపియుండలేదు. గౌతమశ్రోధపీడికు లమై శ్రేత్రములను దెలిసికొను నిమిత్తము వచ్చియున్నాము.’ మునుల యామాటలు విని సావర్ణి ‘తపోనిధిమైన గౌతముడు శపింపదగిన కృత్యమును మీరేమి చేసి యుంటిరి? ఆవృత్తాంతమంతయు నాకు బలుపుడు’ అని యడిగెను. ఆమును లిట్లు చెప్పిరి.

పూర్వము పండ్రెండేండ్ల పరిమితమైన యనావృష్టి సంభవించినది. ఓషధులన్నియు క్షీణించినవి. ప్రాణులనేకములు నశించినవి. అట్టి క్షయసమయమున జననాశమును సంభవించినది. అప్పుడు ప్రజాక్షేమకాంక్షతో గౌతముడు సత్రయాగ మారంభించెను. దాని కానందించి బ్రహ్మ గౌతనికిఁ జింతామణి సమానములైన కొన్ని కాలి (వరి) విత్తముల నొసంగియుండెను.

అది ప్రథమగూమమునఁ జల్లఁబడి, రెండవజామున ఫలించి, మూడవజామునఁ బచినముచేయఁబడి, బ్రాహ్మణులకు భోజన మయ్యెడిది. అట్టి నీర్ధి నొంది గౌతమమహర్షి యందఱకు విధిపూర్వకముగా బహువిధమైన యన్నదానము గావింపఁదొడఁగెను. గౌతముని యన్నదాన వార్త విని తుభాపీడితులయిన వనవాసులగు మును లనేక లాతని యాశ్రమముఁ జేరిరి. వారితోపాటు మేమును నచటికి వచ్చి యాదరంపఁబడి యచట నివసించితిమి.

భారతదేశమున నెంతకాలమింద్రుఁడు వర్షింపకయుండెనో అంతకాలము గౌతమమహర్షి మా కన్నదాన మున రించినాడు.

కొంతకాలమైన పిదప నింద్రుఁడు వర్షము కరియించి క్షయము నంతము చేసెను. భారతదేశముం దన్ని దిశల వర్షముపడి దేశము సుఖిక్ష్మమయ్యెను.

అనంతరము వెడలిపోవ నుద్యోగ్ధులైన వారిని గౌతమ ముని వెడలిపోవల దని యాదరముతో నిరోధించెను. వారందఱు ప్రతిదినము స్వగృహము నందుకలె మృష్టాన్న మాప్యార్జించి సుఖము గా గుండిరి.

ఎన్నటికి వెడలిపోవుటకు గౌతమ మహర్షి యనుజ్ఞ నీయనందునఁ గొందఱు

మానులు తప్పక వెడలిపోవలయునను కోరికతో నిట్లాలోచించిరి.

ఇన్ని సంవత్సరములనావృష్టి సమయమున నీ మహర్షి యొసంగిన యన్నము దింటిమి. ఇప్పుడు సుఖిక్ష్మముకలిగినను నీయాశ్రమము వీడి వెడలిపోకుంటిమి. సత్త్రిగూగమున మన కన్నదానము చేయుటచే నీమునికి గర్వము కలిగియున్నది. యజ్ఞ కారకులని బొదారికులని మనలను బరివాపించుచున్నాడు. ఈతిడే యధ్యయన మొనరించివాడా! తపము గావించినాడా? మన భయమును వారించినాడా? మన మనందఱము నీచ బ్రాహ్మణుల మేనా?

ఏదోయొక దోషమారోపించి యీతిని బహుధా నిందించి యీతిని గర్హము పోగొట్టువలయును. అప్పుడు నిష్కలయముగా మనము వెడలిపోవచ్చును. అని యాలోచించి పీనస్తవములును, బంగరుచాయయు, బంగరు కృంగములును, గలయొక గోవునుమాయచేఁగర్పించి ప్రభాతకాలమున గౌతమముని వరపాలమునఁ ద్రోరిరి.

గౌతముడు స్నానము గావించి, ప్రాతస్సంధ్యాకృత్యమును నిర్వర్తించి, పలుపుకోఁగూడి, దూడతోసహ వరివైరును మేయుచున్న యాగోవును గనుఁగొని 'పా'మ్మని యనేకవిధముల బెడరించినను, ఎదిపోకపోవుటచే జలములతో దానిం గొట్టెను. అదిబృకాగోవు వరిపాలమునఁ బడి మృతినొందెను. చైతన్యరహితమైన యాగోవును గాంచి, గౌతముడు ముఖమున దైన్యము కలుగ నామానుల జేరి, ప్రాయశ్చిత్తముఁ దెలుపుదని కోరెను.

'అబుద్ధిపూర్వకముగా జరిగినదోషమునకుఁ ప్రాయశ్చిత్తము గలదు. బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేసిన గోవధకుఁ బ్రాయ

శ్చిత్తము లేదు. ఈగోవుబుద్ధిపూర్వకముగా జలవజ్రముచేత మృతినొందినది. దివ్య (గంగా) జలముచేఁ దడుపఁ బడినదేవీవింపఁగలదు. గోవుబ్రదుకువలకు సత్త్రిముగట్టిపెట్టుము. గోవధదూషితుఁడైన నిన్ను వీడిపోవుచున్నాము' అని గౌతమునితోఁ బలికి, మానులందఱు తమయిచ్చప్రకారము వెడలిపోయిరి.

గంగాజలముచే నీగోవును బ్రదికింపవలయు నని నిశ్చయించి గౌతమమహర్షి పర్వతశ్రేష్ఠమైన శైలాసమునఁ గేదారి కిటుమునకేగి వలఁకొంది సంవత్సరములు శివుని గుఱించి తప మొనరించెను. భక్తులగుర్తి పొందించునాడైన పరమేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమై 'ఓ గౌతమా! నీ తపమునకు పంజోషించితిని. వరముఁ గోరుకొను మనెను. గౌతము దాపరమ శివునకు నమస్కరించి, మహేశా నాయందు ప్రీతిఁజేసి గంగ ననుగ్రహింపుము.' అని ప్రార్థించెను. అప్పుడు శివుఁడు తన జలముండలము మధ్యనుండి యొక జడను దీసి, గౌతమున కొసఁగెను. 'జల నిక్షమైన యాజటను గోవు మరణించిన ప్రదేశమున పిండుము. అచట నది యేర్పడఁగలదు. దాని స్పర్శమాత్రముననే గూగోవు స్వర్గమునకుఁ బోఁగలను. నీవు దోషరహితుఁడ నగుగువు. అనంతరము జరిగిన మోషమును నీకుఁ దెలియను.' అని యనుగ్రహించి శివుఁ డంతర్ధాన మయ్యెను.

మానినరుడైన గౌతముఁ దాజటను గ్రహించి గోవుపతనముఁ జెందిన ప్రదేశమునకుఁ పోయెను. మహాదేవుడు నుడివిన రీతి నాజటను విధివిహితముగా నచట పిండెను, అప్పు డది మహావేగము గల

నదియై గోతములు విద్వేషించిన మార్గమునఁ బ్రవహించెను. ఆగంగాస్సగృహలన శైతన్యముండిన దేహముగలదియై యా గోవు లేచి స్వర్గమునకుఁ బోయెను. గోదేవ రక్షణార్థము వారునిచే వరముగా నీయబడిన యానది గోదావరియని ప్రసిద్ధి నొందినది. అప్పుడు సార్వభౌమి కరుణచే గోతమనువాని దివ్యశేత్రములకు సత్ర భోజన మొనరించిన విషయములనుచేత మరలెను. అప్పుడా గోతముడు శోపమున నామునుల నిట్లు శపించెను.

‘ఇప్పుడు జగదున్నవైవస్వతి మన్వంతర మందలి యిగురు యెనిమిదవ యుగమున బ్రాహ్మణులారా! పాపనిరగులై, శ్రుతిస్మృతి విచూరులై, జ్ఞాన విజ్ఞానరహితులై, వర్ణసంకరకారులై, వర్తింపుడు. మాగుంటమున నాపై హత్య వంట గట్టితిరి. నాని ఫలితముగా మీ పాపము నాశమైందుఁ గాక!!’

పైగోతమయుషి శాపమునఁ దపశ్శక్తి హీనుల మైతిమి. శివరాసుదయిన యొక యక్షుఁడు కరుణించి, మాదుష్కర్మ విమోచనము గలిగింప గలిగినది సహ్యాద్రివిధ్య గతమైన శైవశత్రు మని వాక్రచ్చెను. ఓసూర్యసావర్ణి! మే మచటికిఁ బోవుచుంటిమి.’

అని తెలిపి యామును లాతనిచే ననుజ్ఞాతులై, శైవశత్రుమును జేరి అచట యజ్ఞములచే శివు నర్చించి, యభిష్పితిసిద్ధి నొందిరి

వివేకవంతులైనవారి న్న చాతకు మోసముఁ దలపెట్టరాదు. ప్రమాదవశమున నట్టివంచన గావించినవారికి మహా పదలు సంభవించును.

విశ్వనాథ వర్ణనా వైదర్భ్యము

- శ్రీ పి. వి. యస్. ఆర్. కె. శర్మ.

‘ఒక కావ్యము విదగ్ధ శేఖరుడగు మహాకవి ముఖము నుండియే ప్రసరించును. అని వైదర్భ్య మగ్రంథమును సహృదయలోకి నీవారువుగా తీర్చును. ఆ కావ్యము ననుసరించి యాకవి వైదర్భ్యమును చెప్పవచ్చును. విదగ్ధత యాగా నేమి? మన స్సౌఖ్యమగ్యము సత్త్విగుణాధేయము. సుఖమారితయనగా ప్రతిభావపు చిలుకదలికను గుర్తుపట్టు నొక మహావిశిష్ట గుణము. ఇట్టి విద్యయందు గురువులు యోగులు. మనస్సుజేయు వర్జితల శేరిత్రుంచుట వారివృత్తి. కావున మనస్సు ప్రత్యణుస్పందనమును గుర్తించు నట్టి శిక్షితిబుద్ధులువారు. ఈవిద్య మహాకవికిని తెలియును. అతడు సౌఖ్యమార్గనిధానము. కళాసేవనము, సుఖమారి మనః ప్రవృత్తి, కల’వాని సాతు.

విశ్వనాథవారి కావ్యకుసుమములందలి వర్ణనలను పరికించినచో ఇట్టి విదగ్ధ శేఖరుడైనమహాకవిక లోపగతుడు. విశ్వనాథవారి ‘తెనుగు ఋతువు’లను క్రథమముగ పరికిలించుము.

కసంతయును వర్ణనమున జనుల తాపాపనోదన ప్రయత్నములు, తప్తశరీగులు, వృద్ధభూసురాళి వైశాఖపూజలో సంగతైలా మరీచపువ్వుగ లెగయుఁ బానకపుఁ ద్రేమపులు వర్ణింపబడినవి. అంతేకాక సాయంకాలము ముగ్ధభావ ప్రచారితియై పియూరాలు సరముకట్టుటాది క్రజల అనేక దినచర్యలు వర్ణింపబడినవి.

పరులకై పువుపువుఁ దిరిగి తేనియ బొట్టులుగ గూర్చి భృంగమ్యా లోభివోలె లోలచి కొబ్బరిమొవ్వు

గొల నిక్కి యుడుతహా
లారుచిన్ మరిగ గలాలివోలె

యని భృంగములలోభమును,

బ్రదిక చెడిన వాని చిదుకు గుండియవోలె
నేల యెండబగిలి నెఱియలు పడి
ఒకటజాపి మరియు నొకట గట్టు సరియ
కాదువోలె నుఱియ గాలివీచె.

నని బ్రదిక చెడిన వారి జీవితములను బరామర్శించినాడు. గ్రీష్మర్తువర్ణనావసరమున ‘తలగొట్టి గింజలు దులిపి మాలెతలేగ, నెండిముండ్లగు బ్రహ్మవండి మోల్లు’ అనియు గ్రీష్మాతిపవీడిత ప్రాణిలోకములో కుక్కనైనను విడువక ‘పందిట లేచుచు పండుకొనుచు నాల్క రాచి రొప్పచు చొంగబార్చుకుక్క’ యనియు వర్ణించెను. ఇట్టివిధముగ నే విశ్వనాథ వర్ణన ప్రపుగూడ పరురీతుల వర్ణింపబడినది.

గొట్టురాని పోరంబోక గొడుపులందు
క్రొత్తరింగెడు మొక్కల కొటగట్టి
కొన్నివర్షికముల ద్రాచుకొదమలొదిగ
నీనవాంభోద మాలావిజృంభణమున.

వంటి ప్రకృతిసహజ దృశ్యములను చిత్రీకరించుటలో రాయలతో సాటిరాగలవారు విశ్వనాథవారు. ‘కులాంగ నాచ్చి కూలంకష ప్రేమయట్లు నిమ్నాన్నతములు కనుపట్టరని శరత్కాల మూర్తి టెక్కలుసాచి తీరికగాగ దేలి పోయెను నంచవోలె నితవక్త్రకృగరు నృతి వృత్తనమ భంగ తురికిల నర్తకిస రణి, ఇగురెసలకాంతిచే నొరయుమారున కదురొ నీతాంబుజ లక్ష్మి యట్లు’ అని వర్ణించినాడు.

‘ప్రాద్దుటింతల నాయువులు తావికై మెల్లి
కొలిమేర చేతపై గొసరులాడ
చిలుచేడువలచె గోసిన జొన్న చేనిలో
దొడిమ దగ్గర పచ్చివోసవండు

పండితోయని మిరపలు పెండ్లి కూతుండ్ర
వలెస కంకుమ లోభ గులుకలాడె
వడిసెలతా తప్పు నొడుపునేర్పెను దల్లి
చిన్నిపిట్టకు మొక్కజొన్నచే

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ఋశు
ధర్మమాలనే కాక తెలుగు దేశమందలి
పంటలవైభవమును ఈవిధముగా ధ్వనింప
జేయుచున్నారు. 'పామంకి గువర్జనమున
మంచు బొట్టవర్జన రిమణీయుము. 'తెట్టలో
కూర్చుండ తెట్టిన వధువు నా గుమ్మడి
పూవులో కలిగి నొకటి' 'తులసి మ్రగ్గున
నిడ్డతోలకాదు నివ్వెనా సాలీని పటముపై
సాగె నొకటి' అను వర్ణనలు మనమనో
విహంగములను ముదూరానంద సీమలకు
తీసికొని పోగలవు.

శిశిరమున చలిని జెడరించుటలో భీత
హరిణాతులు స్మరమహా సత్రిశుగాగ్ని
సమిధలై వారిని చెప్పబడినది.

'పాడెబట్టియ చనువ పగిలితాకరణాను
తీయుచో నడ్డమ్ముతిరిగి తిన్నె
ముంజేత నార్బడి వాయగా పిలిచిరిక్కి
కనువలె దుక్కిలై దట్టపగిలి
లేరు వెట్టియును పాలీరు పెండ్లిండ్ల జ
క్కిరి గింజలేదు పాతరిమదీయ
ముల చెట్టునకు గంబలి పుయ్యబలిసి యి
ల్పాకికూరాకులు నాకేసారు

చిలుపజల్లుపడి పొగాకు చెడియె పశువు
మేత కయ్యెను పెసరయుమినుమును జెడి
రైతు లొక్కొక్క డొక్కొక్క
గావు నొందె
జెప్ప నొకరీతిగాని శైశిరమువలన!

శిశిరమున పంటల నవ్వమువలన ఈరీతి
రైతులు తల్లడ మంచుచుండగా చలి
బాధవలన ...

'చల్లపోసికొనంగ జలివేసె జిహ్వాకు
మంచినీళ్ళు బ్రావముగె నొక్క
కంచాచేతులు కడిగిరి పిల్లలు
కడుగక కాళ్ళులు తుడుచుకొనిరి

చల్లారకలు మున్నచప్పరించిరి పాత
చల్లనుంచిన తేడి తేడిబాన్ను
తలపింత యో వాకలి నీయనీయరు
నుహుహంచు గొంతు గూర్చుండి'

తింటారని కటుంబసభ్యుల ప్రవర్తనను
చిత్రీకరించినాడు. విశ్వనాథ వారి రచన
లలో కల్ల పరిమాణమున చిన్నదయ్య
పరిపాకమున మిన్న యైనది 'ఋతు సం
హరణము' (తెనుగు ఋతువు). అందు
ఉన్నవి మద్భుతపులక వర్ణించు. ప్రి సీమ
ములు. ఋతువులను సంస్కృతాంధ్రము
లందు పలువురు కవులు వర్ణించిరి. ఈ
వర్ణనలలో పెక్కులు కవి సవాలునుగణ
ముల్ల నట్టివి ఈ వర్ణనములందు వారు
ప్రదిర్పించిన జడాజడ వస్తు పోషణము,
అనా సంప్రదాయ పరిజ్ఞానము,
వాతావరణ పరివర్తన ప్రకారము
ఆనన్ద సాధ్యము నైట్టివి. ఏ ఋతు
వున వేలకీ శివ్యము శివులు పట్టం
దునో శివవాతోష్ణము తెల్లంది నో జాన
పద, ఘోషను తెల్లు వర్తింతునో వారికి
తేసివట్లు నాగవ్వరికి తెలియ దని ము
చును. సమయముల నతికిమింపకయే
సహజతను సహకూర్చుకొనిన వగుటచే
వారివర్ణనలు పతితలవ వంటనే పారివశ్య
మొదవించును' అను ఇతివృత్తాన్ని
కల వాక్యములు స్మరణీయములు.

శిశిర సానిపాటలు, కోలన్యపెల్లి,
మొదలైన వాని యందును విశ్వనాథ
వారి పదలాలిత్యము, వర్ణనా పోషా
ర్యము ప్రత్యక్షర నిక్షిప్తములు.

'పువు కన్నలాజగా, దన నవ్వూవేపు
కవచిన్వ లాకిన్నె, రటుతూగి యటులూగి

చిటులు కరటాలతో పెట్టి కటాలతో
జప్పు జప్పున నూగనే తెలివల్లె
పుప్పు రుప్పులుపోయేనే'

యని కిన్నెర నృత్యమును

'కూర్చున్న తెల్లనె తోచిన దుమకాంతి
నొలిచావలెబూరి దూసెను పికికాంతి
తలపై రతినాలు తళిరికా మెరిసేటి
నల్లతామలు దూకి నాట్యమాడేటట్లు
మెరిసింది కిన్నెరా, ఒడ్డున ఒరిసింది
కిన్నెరా'

అని కిన్నెర వైభవాన్ని అతి సువమారి
ముగా వర్ణించినాడు కవి.

విశ్వనాథ వారి సాహితీ ప్రస్థానమున
కత్తివ మున్నది విజయకేతనము శ్రీ
మద్రాసుకుని కల్పవృక్షము. ప్రజలను
విజ్ఞాపించుటగా చేయటం, సమోజము
యొక్క నడికను గురించి ఆలోచించే
టట్లు చేయటం. మనిషికి మనిషి సంపూ
ర్ణంగా అనగానాన అయ్యేటట్లుగా
చేయటం ఈ మొదలైన చాలి చక్కలక్ష
ణాలు సంపూర్ణముగా గలిగి జాతీయతా
ముద్ర అడుగడుగునా కలిపించే కవిషయ
కృతి యైన ఈ కల్పవృక్షమున కథా
సందర్భానుగుణముగా పెక్కు వర్ణనలు
గావించబడినవి. బాలకాండమున విశ్వా
మిత్రుని శిష్యును వర్ణించు వర్ణనాను,
నీతానాముల వివహానంతరమును, ఋతు
వర్ణనలు ఇరుపద్యములు చేతుబడి
నది. ఏఋతువును వర్ణించునపు డానాతా
వర్ణమును గల్పించి విశ్వనాథవారు
వానిని పతితలచే ననుభవింప జేయుదురు.
చక్కని భావాలతో పరకళించే పతితల
విశ్వనాథ మాత్రం మరెవరినూ గాదు.

శ్రధుమేనిపై గాలి పై నచ్చిపంట నే
పాపాణ మొకటికి స్పృహచే
ప్రభుకాలి నక్కడి ప్రాంత మైనంత నే
శిశిరకాదానికి దెవులకచ్చె

ప్రభుమేని నెత్తాది పరిమళించిన తోన
యశ్శంబు ఘోషేంద్రియంబు జెందె
ప్రభునీల రత్నతో రణ మంజులాలంబు
కనవచ్చి రాలికి కనులు కలిగె.

శిలగా పడియున్న ఆహల్యలో క్రమ
మాగా వచ్చిన మార్పు ఈ పద్యములో
నూచింపబడినది. శిలయైన ఆహల్యకు
శబ్దస్పర్శ రూప రస గంధాదులు లేవు.
ప్రభువైన రామచంద్రుడు సమీపించిన
కొలది, పాపాణమునకు స్పర్శ, శిలకు
చెవులు, ఆశ్మణునకు ఘ్రాణము, రాలికి
కనులు ఒకదాని వెంట ఒకటి గల్గినవి.
ఈపంచభూతములకు ప్రభువు స్థానము.
రామచంద్రుని ప్రభు స్వరూపమును
చెప్పట విశేషవిషయము. ఆశోకవన
ములో నీతి రావణునకు కన్పించిన విధము
నీ విధముగా విశ్వనాథవారు తీర్చినారు.
'ఆకృతి రామచంద్రవిర

హాకృతి కన్బొమతీరు స్వామిచా
పాకృతి కన్నులన ప్రభుఁడు
పాకృతి కైకమందు రామదే
హాకృతి సర్వదేహమున

యందున రాఘవవంశ మౌళి ధ
ర్మాకృతి కూరుచున్నవిధ
మంతయు స్వామిప్రతిజ్ఞ మూర్తియై
'నీతి రాముడు వేరు కారు. నీతి అణు
వణువున రాముని గుణములే, రాముని
ఆకృతియేనిండియున్న దనియే యీవర్ణన
లేల్పుచున్నది.

రామచంద్రుని విరహమే నీతియై
ఆకృతి దాల్చినది. కన్నులు రామచం
ద్రుని దయామూర్తిత్వమును వ్యక్తపరచు
చుండగా, ఆమెకన్బొమలారిని పరాక్ర
మానికి ప్రతీకలు. ఆమె కూర్చున్నతీరు
రాముని ప్రతిజ్ఞవలె నున్న దట. ఇట్టి
రాముని గుణగుణముల నాత డామె
యంధ్రులింకించినాడు. రావణుడు రాముని
స్వరూప వ్యభావముల నెరిగియు దానిని
బయల్పడనీడు.

వేయియేండ్లు ధర్మాగ్నుడై తపస్సు
చేసి వ్రతస్నాతుడైన విశ్వమిత్రుడు

'కోకిల కొమ్మలో కూసిన నీకలే
నన్ను బిల్చితి వంచు నవ్వుహాని
ఈ మృదవాదలోన యున్నవ నదియేమి,
మణితయే యని మేలమామ హాని
వనశిఖావళము విప్పిన పింఛమును దడి
తుడుతు నే యని కొప్పువిడుచుహాని
యిట్టి ముంగిటనిల్వ నేమిమాపులెయంచు
అతిక చక్కెలి ముద్దులాచుహాని
గూకు గదల భయ మటంచును దనకును
నువిద కవుగిలింత నొగును'

చున్న విశ్వమిత్రుడు హానికాడు. మమ
తచే వాచాలసార్వభౌము డై నాడు.
ఇట్లు మారుటకు కారణము మాకింద
తరుకాభికా కోకిలాలాపములు, ప్రాత
స్సమా గూత శీతానిలాధూత సాధు
సల్లవ హస్తసంజ్ఞాదులనుగా రమ్యముగా
వర్ణించినారు విశ్వనాథవారు.

'హాకిందతరు కాభికా కోకిలాలాప
కాక్షూహాలాల కలనజేసి
ప్రాతస్సమాగూత శీతానిలాధూత
సాధుసల్లవహస్తసంజ్ఞ జేసి
రేఖాధవద్వారి కాఖానదీతేటి
కాస్రంసితిదుకూల కాంతిజేసి
సామోదకహార సంఫల నీరేకు
హాకేక రాత్రమోహనతఃజేసి
తరుణకాలీన కోమలాతపవినారి,
హృదయవాహంతసత్రే మరేఖజేసి
కకలితి మరాళ కూడహాసంబుగావ
సంతి నవశోభ వచ్చె నప్పరసవోలే.

ఈవిధముగా ఋతువర్ణన లచ్చటచ్చట
తిగుపాళ్ళలో చేయబడినవి.

విశ్వనాథవారి 'శశిదూతము' నందు
విప్రలంఘ శృంగారము అత్యంత సుఖ
మార వర్ణనాభరితమై వరలుచున్నది.
ఏకశయ్యాగతులైకూడ ప్రణయకుపితులై
నాయికా నాయకులు పరాజ్ఞులులై
నారు. యత్తుడు మేఘుని వేడినట్లు ఇం
దలి నాయకుడు 'రమణియొకింత కోపన
పరాజ్ఞుఖయైనది' నాకు జెప్పగా నమరిన
దూతయిప్పు డెవ రందువు నీవువినా నికా

పనీ!' యని వెల్లువైని దూతగానుండు
మని స్తుతించుచున్నాడు.

కపురపుబల్కులట్లు కల
కండ పొడింబలె సన్నసన్న గా
లి పొరలసంకు లందున జ
లించి వెసన్ మణిమాక్కత్రుంచిన
ట్లుపొదలి టైకిన్ మెఱసి
లోపల లోపల చల్లచల్లనై
కృపగలనీగు రేవెలుగు

రేకలు మాకుప్రస్న మయ్యెడిన్.' క
కపురంపు పల్కులవలె కలకండ పొడి
వలె గాతి సందులలో చలించి టైకికి
మెరసి లోపల చల్లనై యుండు వెల్లురే
కలు గల చంద్రునిసహాయముతో నాయి
కా సాముఖ్యాన్ని పొందుతాడు ఈ
పద్య మొక్క జాబిల్లి వెల్లురేకలనేకాక
విశ్వనాథ వారి శైలీసాక్షమాన్యాన్ని,
వారశైలిలోని మెలకువలను తెలియజేయు
చున్నది.

ఇట్లు విశ్వనాథ వర్ణనలోనే కాక
దూత చిత్రణలోను, భావ చిత్రణ,
విషయ ప్రతిపాదన, వా్యవిన్యాసముల
లోను, వస్తుచిత్రణలోను బహుభంగుల
వైదగ్ధ్యమును ప్రదర్శించినారు. 'సాహితీ
జగత్తులో హిమాలయోత్తంగ శృంగం'
విశ్వనాథ. ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యచరి
త్రలో ఏ రచనా ప్రక్రియవైపు దృష్టి
సారింపినా మేరునగ సదృశమైన ఆయన
విరాడ్రూపం సాహిత్యరిస్తానే ఉం
టుంది.

సర్వతోముఖమైన సాహిత్య కిరణా
లతో ఈ శతాబ్దాన్ని దేదీప్యమానంగా
వెలిగించిన కవి, మహాకవి విశ్వనాథ
భాస్కరుడు. సాహిత్య విశ్వవిశ్వంభరా
భారాన్ని వేయిపడగలతో మోసిన ఆది
శేషుడు.

'అఘస్వాదు రసావతార ధివణా
హంకార సంభారదో హలత్రాప్రీమయ
యమూర్తి' విశ్వనాథ. నక్సరమైన
లోకంలో అనశ్వరుడు విశ్వనాథ.

తెలుగువారు తమిళ భాషాసేవ

— శ్రీ వెలుదండ నిత్యానందరావు.

పల్లకరాజున్నడగు నందివర్మ తమిళమును కడు నుదాత్తముగా పోషించెను. ఈతని ఆస్థానమున ద్వంద్వ సహస్ర పద్యములు గల 'భారతి వెణ్బా' యను యాద్యంధమును రచించిన 'వెరుండేర్' ఉండెను. 'భారతి వెణ్బా' లో 11200 పద్యములు నవ్వుమైపోయి నేటికి 800 పద్యములు మాత్రమే శేషించినవి. కృత్యవతారికలో నందివర్మ III యొక్క మహాప్రళయ ప్రతిమాన పంక్తిమును కీర్తించి చు వ్రాసిన పద్యములు రసావాసములు. 'తెల్లారంలో' నందివర్మ సాధించిన విజయమున వర్ణించి చారిత్రకాంశములకు కూడ ప్రతినిధి యయ్యెను.

నందివర్మ III కాలములోనే వెలుదండన మరయొక గ్రంథము 'నందిక్కాలమ్ కావమ్.' ఇ. కూడ నందివర్మ తేంపరియై రణాంగణమున వైరి వీర రుధింబులతో పరియించిన విజయతక్ష్యుని కడు తేస్తుగా వర్ణించెను.

నందివర్మ సముద్ర వ్యాపారప్రాధికములను గూర్చి లోకమునకు తెల్పినది సయామ్ లో పరిడు వేయించిన ఒక తమిళ కాసనమే.

రాజరాజ వరేంద్రుడు తెలుగును పోషించి నైతే కులోత్తుంగ చోడుడు తమిళ రాజ్య రమా నల్లభుడై తత్సారస్వత వనమున నవవికసిత కావ్యసుమ మౌలతో తమిళ వాగ్దేవి నలంకరించెను. కులోత్తుంగుని కలింగ విజయ గాథను వర్ణించిన 'కలింగత్తుప్పరణి' యను

కావ్యము నాస్థానకవి యగు 'జయనాందర్' వలయించెను. ఇయ్యది నాటి లేని పీఠసాత్మకము. ఇది చోళచరిత్ర పునర్నిర్మాణమునకు ఎంతగానో ఉపకరించును.

కులోత్తుంగుని కాలంలో వెలువడిన కొన్ని గ్రంథముల నామములు కాసన లభ్యములయి కావ్యము లలభ్యములైనవి. అవి 'తిరునారాయణ భట్టు' వ్రాసిన 'కులోత్తుంగ చోళ చరిత్ర', 'తిరువాయ్ భట్టు' 'కన్కివన పురాణం' 'హంపులియార్' వలయించిన 'నాడగం' ముఖ్యమైనవి.

తెలుగు కావ్య ప్రపంచమున పోలు దొల్ల నుదన్తి సంస్కృతి సమాసములను నిరసించి 'జానుతెనుగు' అను పేరుతో ప్రాత్ర పథమును త్రొక్కివేయునన్నె చోడుడు. కాలం 12 వ శతాబ్ది. ఇతడు పాలించిన పాకనాటి నీమి భౌగోళికముగా తమిళ దేశమునకు మిక్కిలి దగ్గరగా నుండుటచే పరినికి తమిళ భాషా సాహిత్య మేర్పడినది. తమిళ భాష నుండి 'కవిరాజ భామణి' గ్రహించిన సంప్రదాయములు, పదములు కొన్నింటిని పరిశీలించు.

ఆ దంపతులైన శివపార్వతులు గజరూపమున రమించగా సువ్యోగమున విశాయకుడు జన్మించెను. ఇది శ్రీ శ. 7 వ శతాబ్దిలో 'జ్ఞాన సంబంధర్' వలయించిన 'లేవారం' లోను, తమిళ వివా

యక పురాణములోను కలదు. దీనినే నన్నెచోడుడు గ్రహించి

పురుషాకారముఁ బట్టు మద
కరివదనముఁ గుజ్జపాదకరములు లంబో
దరము, వారిసీలవర్ణము
గరమొప్పుక దాల్చి విఘ్న కరుడుద
యించెన్ ||

అని గజానన జన్మస్మృతాంతము చెప్పెను.

శ్రీ జడను ఏనుగు కొండమునో పోల్చుట సంస్కృతాంధ్ర కావ్యనీమిలో కవి సహాయము కాదు కాని తమిళ గ్రంథములలో వర్ణన బడినది. దీనిని నన్నెచోడుడు గ్రహించి పార్వతి సౌందర్య వర్ణనలో నామజడ ఏనుగు కొండము కలె నన్నదని మనలచేతి చెప్పి న్నాడు. ఇతని కావ్యంలో ఎన్నియో తమిళ పదములు చోటుచేసు కున్నాయి. ఉదాహరణకు -

1 నాయి = కునకము	1-29
2 కలిగొను = శైత్య మొంగు	5-149
3 ఇక్కు = పడుము	2-78
4 కట్టాయమ = బంధంము	8-177
5 నెక్కరి = క్రిక్కిరిసి	11-128

అపవాద్యునిగా పేరొందిన కంబడు తమిళ రామాయణ కర్త. ఇతనిని కాకతి ప్రతాపరుద్రుడు గొప్పగా సత్కరించెను. ఆ సందర్భములోనే కంబడు చెప్పిన యొక చాటువును చిత్రింపుడు. 'అతని ముఖముల్లు ముమురాలతుత్తున్ బవని తోటపూర్ పదుర్తింబువని ఉరదొడ్డి నిన్నాడె ము పిరింగ నాట్టిర్ గురుత్తిరా వాగైప్పు కామ్.

తా. అవని అంతా నీ అతిథులగుట వల్లను, విరాతిము వంటి పట్టపుటేనుగు మీద నూరేగుచున్న నిన్ను చూచి మోహం పట్టలేక మదవతులు క్రిందపరుచుకొని శయనించుట వల్లను, రుద్రా

నీ ఓరుగల్లునాడులో నరటాకులు కరువై నాయి.

కాకతీయ యుగంలో వెలసిన శివకవులలో నాద్యుడు, ప్రధానుడు పాల్కురికి సోమనాథుడు. ఇతనికి రాని భాషయే లేదని చెప్పవచ్చునేము. పాల్కురికి విరచిత వృషాధిపశతకంలో మణిప్రవాళ శైలిలో వ్రాయబడిన యొక తమిళ పద్యము కావచ్చుచున్నది.

‘పరిమనె యన్నె యాండవనె
పన్నగ తానె యనాథ నాథనే
పెరియవనే పులిందనె
పేరుడయానె పిరానె యప్పనే
తరి మురియయ్య నే’ యనుచు
గ్రావిడ భాషన తినుచు పాన్యనో
వరికరుణావిధేయ బస

వా బసవా బసవా వృషాధిపా.’ 56

విజయనగర యుగంలో వెలసిన ధూర్జటి తమిళ భాషాకవి. అతనికి తమిళ దేశాచారి వ్యవహారములలోను, నమ్మకములనోడను నాన్నిహిత్యము కలదిని శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్యములోని యొక పద్యము సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది.

ఉజ్జామల జగదంబిక
నజ్జామల విశ్వనాథు నారాధించెన్
మజ్జాశయ పొన్నానయ
‘జెజ్జానయలెనివారి నెన్నియగుటన్’
8-185

తమిళ ‘సీకాళ త్రి పురాణము’నకు తెలుగు శ్రీ కాళహస్తిమాహాత్మ్యము’ నకు అతి దగ్గర సామ్యము కలదు. ఒహుకొః ఈ తమిళ, తెలుగు కావ్యములు ఏకీకృత మని భావించుట కాస్కారము గలదు.

తంజావూరికి కేతెయ్య వెలింగన విజయ రాఘవ నాయకుడు, అతని సుతుడు తమిళ గ్రంథరచన కంతగానో ప్రోత్సాహ

మిచ్చిరి. అందు గోవింద నుభి ‘పంచదశ మాహాత్య మెన్నద’నది.

అఘనికులు కొందరు తమిళ భాషాకావియై తమిళ భారతీని తెలుగువారికి పరిచయం చేయుచుండుట ముగావ హము.

పూరిలపట్టు శ్రీరామల రెడ్డిగారు కంఠ రామాయణమున, తమిళ వేదమైన తిరుక్కుళోనా చల్లా లక్ష్మీనారాయణ గారును ఆంధ్రకరించిరి జయకాంతన్ రచించిన ‘పంచవటి’ న వల ను కడు చక్కగా ఆంధ్రభోయి సచిత్రవారి పత్రికలో సీరియల్ గా ప్రస్తుతం మాలతీ చందూరుగా గ్రామ్యులు చున్నారు. తమిళుల ఆ కావ్యమైన ‘శిలప్పది కారం’ను శ్రీమాన్ మరువూరు కోదండ రామ రెడ్డిగారు అనువదించిరి. తమిళుల సాంఘిక జీవన స్థితిగతులు, ఆచార వ్యవహారములు తెలుగుకొనగోరువారు దీని నవ శ్యము పఠించవలెను. అది గతిసం|| వరికు ఉస్మానియ D. O. L. కు తదితర B A. లకు పాఠ్యాంశముగా నుండెను.

‘తెలుగు-తమిళ రామాయణము’ లపైని కోటించి డాక్టరెట్ పొందిన శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణ శర్మగారు తమిళ భాషార్ణవమున గజయీతి గాడు. వీరు ప్రస్తుతం కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రాంతీయ కార్యదర్శిగా పనిచేయుచున్నారు. తమిళ భాషను తెలుగువారికి

పరిచయం చేయుటలో నెక్కువగా కృషి చేయుచున్నారు. వీరి ఆమూల్యమైనవ్యాసమును విజ్ఞాన సర్వస్వము, విజ్ఞాన దీపిక (అకాడమీ ప్రచురణ) ఆంధ్ర ప్రభాది పత్రికలలో లెక్కకు మిక్కిలిగా ప్రచురింపబడినవి. శ్రీ శర్మగారు చొక్కపు ఆంధ్రులయి ‘అయిదం రివైరాగం’ అను తమిళ నవలను సంకరించిరి.

శ్రీమానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారెన్నియో ప్రాచీన కవుల గ్రంథములను వెలుగులోనికి తెచ్చిరి. వీరు తమిళ భాషాకావిగారు. అంబలత్తన్ మత్తన్ మయ్యన్ రచించిన తమిళ వసుచరిత్రమును తెలుగువారికి 1914లో తొలుత పరిచయ మొనర్చినది వీరే 1942లో శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యాపత్రికయందు (Journal of Sree Venkateswara Oriental Institute Tirupathi vol III No 2 pages 25-30) తమిళ తెలుగు పద్యములను తులనాత్మకముగా పరిశీలించుచు ప్రచురించిరి.

‘కోక భీకర తిమిర లోకైక పతి’గా పేరొందిన శ్రీ దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణ కాశ్మీ తమిళంలో శ్రీ అండాళ్ విరచిత తరుప్పావైని కీర్తనలలో తెలుగులోని కనువదించిరి. ఈ తరుప్పావైలో 30 పాశురాలు (పద్యాలు) ఉన్నాయి. ఘోషోత్తర సహృదయ హృదయాహ్లాద కరములైన వస్త్రవలంకార ధ్వనులచేతనూ, తత్పరిపుష్ట భావగుణాంకార రీతుల చేతనూ రసస్యంది మధుర కమనీయ గేయ ప్రమాన గుచ్ఛమైన శ్రీ అండాళ్ రచనలలోని యొక భావచ్ఛాయకూడ పాల్లు పొకుండా ఆంధ్రకరించిరి శ్రీకృష్ణ కాశ్మీ గారు.

శ్రీ కనుపర్తి వేంకట రామవిద్యానంద నాథులు స్వామి చిదానంద నాథుల శిష్యుడు. వీరు 1797 సం॥ మున గుంటూరు జిల్లా బాపట్లతా॥ పండిళ్ళపల్లె గ్రామంలో జన్మించి, 1892 లో మరణించిరి. వీరు ఆంధ్రతమిళకర్ణాట సంస్కృత భాషలలో పాండిత్యమును గడించిన వారు.

జానువా చారిత్రక నవల - "చిన్నానాయకుడు"

- డా. జి. బి. ఎన్. ఆచార్య, ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి.

నానావిధ - నవలలో చారిత్రక నవల ఒక ముఖ్యవిభాగం. గతచరిత్రను భావుకతతో పునర్నిర్మించి, ఆనాటిపజా జీవితానికి దర్పణం పట్టడమే నవల రచయిత ప్రధానకర్తవ్యం. చరిత్ర - సాహిత్యాల సమ్మేళనమే చారిత్రక నవల. చారిత్రకనవల రచయిత చెప్పినట్లు, తన ఉపజ్ఞను గండింటిని కలబోసి గతచరిత్రను నిశితమైన ఊహలతో నిర్మించాలి. నవలలో చెక్కిన వర్ణనలు, పాత్రచిత్రణ కొశలం మొదలైన అంశాలన్నీ ఉండాలి.

'To present and Interpret facts is the historian's business, to sum up a past epoch, to show men and women alive in it and behaving as they must have behaved in the circumstances is the labour and joys of the genuine historical novelist.' (వాస్తవికతను వర్ణించటమూ, వ్యక్తీకరించటమూ చరిత్రకారుని కర్తవ్యం. గతచరిత్రను ప్రోదీకరించి, ఆనాటి పరిస్థితులలో మానవాళి నడచుకొనిన నడవడిని చిత్రీకరించటమే నిజమైన చారిత్రక నవలకారునియొక్క ఆనందం.) అని Bakar నిర్వచించాడు.

ఆధునిక కవులైన జాషువాగారు 'చిన్నానాయకుడు' అనే ఒకే ఒక నవలను రచించారు. ఈ నవల రచనకల్ల తమ వచనరచనా ప్రతిభని సైతం పాతకులకు చవిచూపించారు. వారి పద్యాల

నడక ఎంతసరళంగా ఉండి చదువరులకు మాస్కోరసగుచిని కలిగిస్తుందో, వచనరచన తెలికూడా పాతకులకు అంతటి రుచిని కలిగిస్తుంది. అందుకు ఈ నవల నిదర్శనంగా నిలుస్తుంది. ఈ నవలలోని పాత్ర చిత్రణ అత్యద్భుతం 'అనతారిక' లో పరిశీలించి ధంగా తమ భావాన్ని తెలిపారు.

అనుకరణంబు నందు తెలు

గయ్యలు నమ్మలు దొడ్డవారు కావున నివసింప సాగినవి

పో పెరవారి పసుందు పోకడల్
నెనుగుదనంబు రాట్నమున

దీనెడు దారముతోడ మూల్గినా
గినది, పురాతనాంగనల

గేయములన్ ప్రతి గల్పిపాడుచున్.

ఆంధ్రుల కనుకరణలో అభిరుచి విశేషమని వాడుక. నేడు మన వాఙ్మయరంగాన్ని లంకరించిన నవలలు, నాటకాలు, కావ్యాలు విశేషభాగం అన్యదేశ చరిత్రాత్మకాలే. తెలుగుదేశాన్ని, తెలుగువీరుల్ని పరిచయం చేసే కథలు చాలా తక్కువ.

ఈ నవలలోని ఇతివృత్తం చరిత్రాకం. తెలుగు దేశానికి, తెలుగువీరుడికి సంబంధించినది. ఈ యితి వృత్తం చేత కవిగాను ఆర్పించ బడటంలో ఇంకా విశేషం వుంది. యావద్భారతానికి కీర్తిప్రాయమైన ఆంధ్రదేశానికి గుంటూరు మండలం నాయకమణి. ఈ కథ గుంటూరు మండలానికి సంబంధించినది. ఇందులోని కథానాయకులైన కన్నమ,

చిన్నానాయకులు వినుకొండ సీమకు చెందినవారు. కవి గారుకూడా వినుకొండ నివాసులగుటచేత ఈనవల రచనకు కారణం బలకర్తృమైన దని చెప్పవచ్చును. 'కన్నమడు కట్టించుకొనిన కోటయురుజా' నేటికని 'బొల్లాపల్లె' సమీపారణ్యమున శిథిలావస్థయందున్నది. చరిత్ర కెక్కక ప్రజాజివ్యాల నాశయించి చిరకాలము నుండి జీవించుచున్న వీరగాథతో విద్యార్థిలోకము నలంకరించి, వారిలో వీరబీజములు నాటి జన్మస్థలాభిమానమును శక్తిత్వించుటయే నాయభీష్టము అన్న కవిగారి మాటలలో ఆవేదన, జీర్ణగాథను పునరుద్ధరించాడన్న కథావాలం స్పష్టమవుతున్నాయి.

సంఘసంస్కరణాభిలాషులు, కరుణాహృదయులు అయిన జాషువాగారు ఈ నవలలో జంతుబలల నిచ్చే దొంగవూజురులను, మద్యపానాన్ని, కోడిపందలను, దుర్వైద్యులను ఖండించి, హెచ్చరించారు. ఈనవలలోని వర్ణనలు, పాత్రచిత్రణ కవిగారి శక్తి సామర్థ్యాలను, భావనాబలాన్ని చాటుతున్నాయి. కన్నమదాను యొక్క ఉగ్రస్వరూపాన్ని చిత్రించటంతోపాటు ధనిసెట్టి యొక్క సామ్యస్వరూపాన్ని, సవమతభావగంభీరమైన మధురహృదయాన్ని చిత్రించటంలో కవిగారు ఆరితేరిన నవల రచయితగా మనకు స్ఫురిస్తారు. ముఖ్యంగా ధనిసెట్టి పాత్రను తమ సంఘసంస్కరణ ప్రతిపాదనకు ఆయుధంగా వుపయోగించుకున్నారు.

'ధనిసెట్టి వినుకొండ వైకుంఠంలో దొడ్డవాడు. మహాధనవంతుడు. సత్య

భగవద్భక్తుడు. చాలిగుండె గలవాడు. భారతదేశమునకు వేరుపురుగులైన వర్ణ వైవమ్యముల నత డసహ్యించుకొనును. నిమ్మజాతుల దుస్థితి కతడు కన్నీరు వహించును. సహజముగ నణిక్కుల కుండు స్వార్థలక్షణముల కత డతీతుడు. సరకులను న్యాయమైన ధరలకు విలిచి న్యాయమైన లాభములకు విక్రయించి అతడు అక్ష లార్జించెను. అనాథుల కతడు కన్నతండ్రివంటివాడు. సప్తాహములు, సంతర్పణ అన్న నతనికి గిట్టవు. మనుష్యులను జూచినంత నే అతడు మానవుడని గుర్తించును. నీ వెవరవని ప్రశ్నించి ప్రక్కచూపులు చూచి యెరసుగా ప్రకర్తింపడు. క్రీస్తు ప్రేమతత్వమును ప్రచారము చేయు ఒకానొక ఫాదర్ కుక్కలను గాల్చుచుండగా నత డతనిని వారించి భూతదయకు, ప్రేమకు గల యంతరాధమును వివరించి సమ్మతింపజేసె నన్న నాతని విశాలహృదయము అభిమంతుడు. ఈవిధంగా ఇంకా అతని పెక్కు గుణాలను ధారాపాతంగా చిక్కని శైలిలో వర్ణించారు. ఈ పాత్ర చిత్రణలో కవి గారు సాధించిన ఆశకుం అమోఘం. ఈతడే నవలకు (కథా) నాయకుడైన చిన్న నాయకుని చేరదీసి ఆదరించినాడు. చిన్న నాయకుడు కన్నముని క్రూర్యానికి బలియై తల్లిదండ్రులను పోగొట్టుకున్న మందభాగ్యుడు. ధనిపెట్టి భార్యయొక్క పాత్ర చిత్రణలో కవిగారు సున్నితమైన హాస్యాన్ని ప్రజలపెట్టారు కథానాయకుడైన చిన్న నాయకుని పాత్రను తీర్చిదిద్దటంలో జాషువాగారు తమ ప్రతిభను చూపించారు. చిన్న నాయకుని వయస్సుతోపాటు కన్నమునిపై ప్రతీకార భావము కూడా దివదినప్రవర్ధమానమై పరిపక్వమగుచున్న దని చెప్పుకూ, పదకొండేళ్ళ చిన్న నాయకుని ఈ విధంగా చిత్రించారు.

‘తల్లితోట నూడిపడినవాడు, విశాల మయిన కనులు, కోలేరు వేసినట్లున్న ముక్కు, తీర్చినట్లున్న కనుబొమలు, ఉంగరాలు తిరిగిన వెండ్రుకలు కలిగి నూకర్న టీయమైన మూర్తితో ముచ్చట గొలుపు చుండెను.’ ఇంతేకాక చిన్న నాయకుని చురుకుతనాన్ని, ప్రభువేవ తత్పరతను, బుడవర్తనాన్ని అభివర్ణించారు.

జంతు బలులను, కోళ్ళ పండ్లను నిరసిస్తూ వాటిని ఆచరించేవ్యక్తులను ‘మద్యపీతాచక్రస్థులై మైమరచి యుండురు’ అని వర్ణించారు. సమస్త జంతు స్వభావసమ్మేళనమే మరలనీ, మద్యపాన మదోన్మత్తులైనవా గెటువంటి ఆ కార్యాలు చేయటానికైనా వెనుదీయరనీ విమర్శించారు.

‘తల్లియంకమున జేరి స్తవ్యమౌనుబిడ్డ దృష్టిలో మాతృమూర్తి యిట్లు గట్టు కొనును, పితృమూర్తి కందు రెండవస్థానమే మిగిలియుండును’

‘కన్యము యింటురిగా రావు. ఆదొక పరంర. ఒక వరుస, ఒక బారు, అట్లే సుఖములు.’

కాశ్యపని కథలమాట తెట్టున్నను విగ్రహమును గండ కిలమిడ వీరత్వముట్టిపడుచున్నట్లు మరిచిన కల్పితుట్టుకు పూజాస్తుడు.’

‘జడిలోని దీపమున కన్న గుణదీప ముత్తమ మైనది.’

‘ఎవరు తల్లిని మాపగలరు? తల్లికూ పము తిరిప మె త్తిన దొరకునా?’

‘అదిగో! ఆ పాత్రేలి కబంధమునుండి ప్రవహించుర క్తము బుద్ధదేవునితో మొర పెట్టుకొనుచున్నది.’

‘ఆపదలయందు ధీరుల హృదయములు వజ్రములవలె నధికకార్కశ్యము వహించుట సహజముగదా!’

పై నుదాహరించిన వాక్యాల్లోని భావాన్నిత్యమూ, సందేశమూ అత్యంత ఆచరణీయాలు. కవిచక్రవర్తులైన జాషువాగారి ఈ వాక్యాలలో కవితా సౌందర్యంకూడా స్ఫురించటం గమనించదగిన విశేషం. సందర్భాన్ని గురించి, వినుకొండను-‘భాస్కరునిచేత చరిత్ర ప్రసిద్ధిని, రామునిచేత పురాణప్రసిద్ధిని’ పొందిన దని వర్ణించి, వినుకొండపై తమకు గల అభిమానాన్ని అభివ్యక్తీకరించారు.

‘కన్నముడు కన్నపు కొంగయై కటిక కసాయివాడయి పోవుటకు నాటి సంఘ వ్యవస్థ, నాటివాతావరణము కారణము అయ్యె నని యూహింపవచ్చును.’ అనే ఈ వాక్యాలలో సమాజం ఎటువంటి మానవుడినైనా, ఏవిధంగానైనా మార్చే పామర్యాన్ని కలిగియుంటుం దనేభావం స్ఫురిస్తున్నది.

‘మహావీరు డయిన చిన్న వానిని పల్నాడు మరచిపోయినది.’ అనే మాటలలో కవిగారి ఆవేదన, వీరుల దుస్థితి, గోచరిస్తున్నాయి.

విశ్వక్రేయస్సును కోరి సంఘసంస్కరణాని కనువైన ఈ తెలుగు వీరుని చరిత్రను నవలగా రూపొందించిన జాషువాగారిని దేశభ్యుదయానికి తోడ్పడిన నవలాకావనిగా ఆధునికాంధ్ర సాహితీ ప్రియునిగా గౌరవించి అభినందించటం సమంజసం.

నాకు సచ్చిన కావ్యం :

ఖ డ్గ నా ర యు ణం

- శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు, ఎం. ఏ.

=====

(గతసంచిక తరువాయి)

పెదకోమటింగ్రుడు గవాక్షమునుండి
చూచినప్పుడు -

‘ఆకటదూలు మానవుల

నాదృతిఁ గావగ రిక్కచిత్రనా
లాకస మన్న పాటిపాల

మందునఁ జల్లగ దున్నబోవు శో
భాకరుఁడైన కాల మను

ప్రాజ్ఞ కృషీరలుఁ డార్జవంబునన్
గైకొనినట్టి లాంగము క

జ్ఞన నరకశాంతుఁ డొప్పెడున్.’

అని వర్ణించడం చాల భావగంభీరంగా ఉంది. ఇక్కడ నక్షత్రాలు విత్తనాలు. ఆకాశం పాటిపాలం. కాలపురుషుడు రైతు. ఆతడు గైకొన్నట్టి నాగలికజ్జు అర్థచంద్రుడు. ఆ తరువాతి పద్యంలో కొండవీటి ధనవంతుల కొలకు వెన్నెల దారములను పడుగుపేకలుగా కూర్చి సన్నని వస్త్రాలు నేయడానికి కుమదబాంధవుడు చేసిన ఏర్పాటువలె కాంతులు ప్రకాశించు చున్నా యనడం కూడా అందంగా ఉంది. ఆ వెన్నెలరాత్రిలో శరత్కాల మేఘశకల పంక్తులు శత్రు వీరుల ఖడ్గపూతాలవల్ల ఏర్పడిన వ్రణములలో చొనిపిన తెల్ల గుడ్డముక్కల్లా ఉన్నాయట! ఆకసమున ఆటూ ఇటూ తేలియాడే తెల్లమబ్బుల దొంగిరిలు కొట గోడలను ముట్టడించే సైన్యంగా కొట తల్పులను డీకొంటున్న ఏనుగున్నలలాగ, ఋతుజుగోడలపైకి ఎగత్రాకే అశ్వదళాలలాగ మేడలను కూలగొట్టే శత్రు ఘ్నులలాగ చిత్రవిచిత్రంగా కనిపించినాయట! ఈ ప్రకృతి వర్ణనలు కవి భావనాపటిమను పట్టి చూపిస్తున్నాయి.

అలాగే విజృంభణ మను భాగంలో లింగమనాయని సేనాసమూహం నడచిన చిత్రగతులను వర్ణించాడు కవి.

లింగమనాయకుడు గైకొనిన పోతురాజు కత్తిని వర్ణించుతావున, సింగధూపాలుడు సత్కరించగా శ్రీనాథుడు ‘కదలిపోయెడి హేమనగమ్ము రీతిగా ఉన్నా’డని చెప్పిన పట్టున, ‘భవ్య త్రిపురాంతకం’లో మామిడి సింగన్న ‘కదలి వచ్చు కైలాసనగమ్మువోలె’ ఉన్నాడని వివరించిన సందర్భంలో చెప్పిన పద్యాలు మిక్కిలి హృద్యాలు. అట్లే లింగమ నాయనిసేన కొండవీటిని చేరేమార్గంలో కనిపించిన కృష్ణవేణి, నాగార్జున కొండ, మాచెర్ల బెల్లంకొండ ప్రాంతాలను వర్ణించి తన పరిశీలనా దృక్పథాన్ని చాటుకున్నాడు కవి.

ఈఖండకావ్యంలో విశ్వనాథరావు గారు యథోచితముగ ఉపమ, ఉత్పేక్ష, రూపకాదులయిన పెక్కు అర్థాలంకారాలను వాడినారు. వీరికి శబ్దాలంకారముల మీది మోజు తక్కువ. యుద్ధము ముగించి చంద్రకాలలో విక్రాంతి గైకొనుచున్న పెదకోమటింగ్రుడు వేటముగించిన ‘మృగేంద్రురీతి’ నున్నా డనుట. యుద్ధమున నరకబడిన సైనికల తలలు ‘రక్తపుజాలులోన వరదబడి పోవు తృణరాజు ఫలములట్లున్న’వనుట, చేతులుతెగి రక్తసిక్తదేహుడయి తూలుచూ నిలబడిన వేదగిరి పెన్దాలికి సంచలించు తాళవృక్షంబురీతి’గా నున్నా డనుట, గండ్లు పడిన కొండవీటి దుర్గము కొంఠిలాడిన మృత్యువేదత నోరువలె ఉన్న డనుట.

వీనిలో వాడిన ఉపమాలంకారము లెంతయు సహజ సుందరములు.

కాలపురుషుడు అనే కృషీరలుడు పట్టిన నాగటికజ్జు అర్థచంద్రుడు అనుటను, వెన్నెలదారాలు పడుగుపేకలుగా అల్లుకొవడంలోను వాడిన రూపకాలు భావపరిపుష్టి పోషకాలు. చిత్రగతుల ప్రస్థానించిన సేనను వర్ణించుట ఇత్యాదుల్లో వాడిన ఉత్పేక్షలు కవి వర్ణనా నైపుణ్యానికి మచ్చుతునకలు.

శ్రీ కొటగిరివారు మంచి భాష పట్టుత్వం కలవారు. నన్నయ శ్రీనాథాది మహాకవుల ప్రభావం వీరిమీద చాల ఉన్నట్లు అనిపిస్తుంది. అయినా అన్వయ క్లిష్టత లేని తెలుగు నుడికారపు ఇంపు సాంపులతో సమృద్ధితమైన వీరి సంస్కృతపద భూయిష్టమైన పద్యరచన హాయి కూరుస్తుంది. మచ్చునకు-

‘అభీలోరుధనుర్విముక్తశిఖా

జాగ్రాని సంభూతి సం

శోభాసన్నిభధృష్టి వారియుతుడై

నూత్యండు వెల్లొందె, ద్యా

వాభూమ్యంతర భాగమందు సమర

వ్యాపార సన్నద్ధ సై

న్యారంగస్వన ముద్దతిన్ జెలఁగఁగా

నత్యంత తీక్ష్ణంబుగన్.’

అనే వృత్త రచననూ,

‘శ్రీనాథ కవిరాజ హృదయ సమాహిత

హేమాచలోత్తుంగ శృంగమగుచు’

ఇత్యాదిగా గత సీసపద్యాలనూ ఉదహరించవచ్చును. ‘హేమాగాగంతులిడె నొక పాలపిట్ట’, ‘కలువ కన్నెలు చిరునవ్వు లొకబోసె,’ ‘పిట్టకొంచె మయ్యును కూత పెద్దదిగనె యున్నదే,’ ‘రం మ మహానుభావ కవిరాజ శిఖామణి స్వాగతంబు, కూర్చుండుడు ... కవినాథులు వచ్చుట కేమి హేతువో?’ ఇటువంటివివిధ మైన పద్యరచనల్లో తెలుగు నుడికారం

ఉట్టిపడుతుంది. అంతేకాదు. 'పరపళ్లు త్రొక్కు, మీసమ్మ మెలివెట్టు, కడుపు పంట, కాకితో కబురుపంపు, పుట్టిని ముంచు, విర్రవీగు, కప్పగూలు, దేవరహాస్యము, పూలలోబెట్టి యిచ్చు, కన్నులు కట్టు, పక్కలోబెట్టెము, మీరు మీరు ఒకటే మొదలైన జాతీయాలు వాడి కవి తన ప్రతిభను చవిచూపించాడు.

ఈకవి నన్నయగారికంటే సంస్కృత సమాసభూయిష్టమైన వృత్తాలాశ్లేషలు వ్రాయడంలోనేకాక తిక్కనాదులకంటే అలలి అలలి పదాలతో 'కాహళి సంధించినట్లు' కవిత నల్లగల సమర్థుడు. యుద్ధాదివర్ణనలకు నీసాలు, సంభాషణలకు తేటగీతి, ఆటవెలది మొదలైనవి వాడటం కనిపిస్తుంది. ఈకావ్యం మొత్తంలో వదిలంటే ఎక్కువగా కందపద్యాలు వాడకపోవడం తేటగీతి, ఆటవెలది నీసపద్యాలు ఎక్కువగా, వ్రాయటం అలాగే ఉత్పలమాల లత్యధికంగాను, కార్డులవిక్రీడితాలు తక్కువగాను వాడి, చంపకమత్తేభాలను పూర్తిగా విస్మరించడం కవిశ్యరునికున్న ఇష్టానిష్టాలను తెలుపుతాయి.

శ్రీనాథునికి సంబంధించిన ప్రధానమనే ఘట్టంలో -

'కనకాభిషేకంబు కావించితివి గదా
విద్యానగరపు గోవిదులు మెచ్చు...'

ఇత్యాదిగాగ నీసాలు శ్రీనాథుని నీసపద్యాలకు పూర్తిగా అనుకరణ.

'ఓ కవిసార్యభౌమ, విని
యుంటిని సింగమరేని దూత
మీరాకను గూర్చి చెప్పుగ...'

ఇత్యాది ఎక్కువగాగల వృత్తరచన ఎంతో మనోజంగా సాగింది.

శ్రీ. శే. డా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారి

'ముసలమ్మ' పదము

- శ్రీ జి. జి. ఎస్. మోహన్, ఎం. ఏ.

ఆంధ్రదేశమునకు మహామహోపాధ్యాయ, కళాప్రపూర్ణ డా. చిలుకూరి నారాయణరావుగారు భాషావాద్యయ పరిశోధకులుగా మాత్రమే పరిచితులు. కవిగా, నాటకకర్తగా ఆయనకు రావలసినంత ప్రకృతిరాలేదు. వారిపేరు చెప్పగానే వారి పరిశోధనా గ్రంథములనే స్మరింతురు. కవిగా వారికిగల స్థానమును నిరూపించుటకు ఈ వ్యాసమున ప్రయత్నింతును.

చిలుకూరివారి 'ముసలమ్మ' పదము అనంతపుర మండలములోని బుక్కరాయ సముద్రము చెరువునకు సంబంధించినది. ఇది యొక విషాదాంత గాథ. 1988 లో మూడవముద్రణము నందిన ఈ పదమునకు వారే ప్రకాశకులుకూడ. మొదటి రెండు ముద్రణములకాలము తెలియుటలేదు. ఈ చిన్నిచాత్రిమున (5" X 8 1/2") ముప్పది రెండు పుటలు గలవు.

ఇంక చిట్టచివరగా రిసాన్ని గూర్చి చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడు యుద్ధవర్ణనములలో యుద్ధవీరము, భీభత్సము, భయనకము; రాణి విరహవేదనను ప్రకటించు సందర్భమున చక్రవాకి సాగిపోవుటను తెలుపు కరుణము; పరిపోషింపబడినాయి. అలాగే ప్రధానంలో నాయకరాజుల దానవీరం తెల్పబడింది.

అయితే మొదటిఘట్టంలో ఎంతో గొప్ప వీరుడుగా వర్ణింపబడిన పెదకోమటిండ్రుడు రెండవ ఘట్టంలో లింగమనాయకుని చేతిలో అతిసులభంగా చంపబడినాడని వర్ణించడం కొంచెం కేలకంగా అనిపిస్తుంది.

శ్రీ. శే. డా. కట్టమంచి రామలింగాగారి 'ముసలమ్మ మరణము' అను కావ్యమును 1900 లో రచించిరి. ఈ కావ్యమునందలి పద్యములు, ఉత్పలమాల, చంపకమాలాది వృత్తములు, నీసము, తేటగీతి, ఆటవెలది, కందము ఇత్యాదులు. ఈ అఘికావ్యము ప్రాచీన కావ్య వాసలను సంతరించుకొనినది. డా. చిలుకూరివారి 'ముసలమ్మ' పదము మాత్రాచ్ఛందస్సులో 'ముత్యాలసరము' వలె నడచి అటు, శ్రోతలను, ఇటు గాయకులను ఆద్రూరిల్పింపజేడి కవనము. ఇంకొక్కొక్క ఖండికయును నాలుగు చరణములను కలిగియున్నది. మొదటి మూడు చరణములు 16 మాత్రలచేతను. నాల్గవ చరణము పదమూడు మాత్రలచేతను నడచినది. ఆ కేళిపూరితమైన ఘట్టములలో నడక మారింది.

'అట్లు లింగమనాయకు డలికయించి
ఖడ్గశాస్త్ర పాండిత్యలక్షణము మెలయ
నుగ్రహార్తి యగుచు బాహు

యగ్గముగల
కొండపీటితేని శిరముఁ గూల్చివైచి' అనే ఒక్క గీతపద్యమే వారి ఇద్దరిమధ్య జరిగిన యుద్ధాన్ని తెల్పుతుంది. శ్రీ కొటగిరి వారికి పద్యనాయకతకంటే ఉన్న ప్రత్యేకాభిమానమే ఇక్కడ లింగమనాయకుని అధిక్యమును మాత్రమే ప్రకటింప చేసిందేమో అనిపిస్తుంది. ఏది ఏమైనా ఈ ఖండకావ్యం ఒక చక్కని చిక్కని భావనావటిమగల ప్రతిభాద్యోతకమైన చారిత్రక దృశ్యకావ్యం అనడంలో ఏమాత్రం అతియోక్తి లేదు.

ముసలమ్మ పదము శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారి 'పూర్ణమ్మ' ను బోలియున్నది. పూర్ణమ్మ తక్కింక అను నాలుగు మాత్రలు గల నాలుగు గణములతో నడచును. మొదటి మూడు చరణములు సమమాత్ర అను కలిగి నాల్గవచరణము పదమూడు మాత్రలతో కూడియుండును. ముసలమ్మ పదములోని ఎత్తుగడ, ఛందస్సు 'పూర్ణమ్మ' ను అనుకరించినవి అంతేకాక డా. చిలుకూరివారు గురజాడచే ప్రభావితమై నట్లును స్పష్టమగుచున్నది.

ముసలమ్మలోని ప్రారంభ చరణములు.

అన్నలారా! తమ్మలారా!
అక్కలారా! చెల్లెలలారా!
తనయులగన్న - తల్లులారా!
విన్నారా మీరీ కథను?

పూర్ణమ్మలోని -

మేలిమిబంగారు మెలతలారా!
కలువల కన్నుల కన్నెలారా!
తల్లులగన్నా తల్లులారా!

విన్నారమ్మ యీకథను - అను చరణములను బోలియున్నవి.

పూర్ణమ్మవలె ముసలమ్మ పదమును కథనశైలిలో నున్నది. ఇరువురును నాలుగవ చరణమును కొంత క్లింపి వ్రాయుటచే ప్రతి ఖండిక తరువాత ఊపిరి తీసికొనుటకు దోహదమైనది. డా. సి. నారాయణరెడ్డిగారు రన్నట్లు కథాకథన పద్ధతి కీ రీతి ఉపయోగకారి.

పూర్ణమ్మ, ముసలమ్మ పదము, రెండును విషాదాంతములే. గురజాడవారి పుత్తడి బొమ్మ పూర్ణమ్మ, చిలుకూరివారి ముద్దులగుమ్మ ముసలమ్మ. ఆయా గేయకావ్యములలో విషాదాంత స్త్రీపాత్రలు.

ముసలమ్మ పదము ఒక విధముగా బుర్రక థానేలిలోనడిచెడి లఘుకావ్యము. పండిత పామగులు పాడుకొనుట కనువైన శైలిలో రచింపబడినది. సంక్షిప్తముగా ఇందలి కథను కొంత ప్రస్తావించును.

బుక్కరాయల రాజ్యమున చిక్కప్ప వొడయరు శ్రభువుల పేరుతో బుక్కరాయ సముద్ర మను చెరువును శ్రవించినాడు. ఇంగురచయితగావించిన బుక్కరాయ సముద్రవర్ణన రమ్యముగా మన్నది.

'పాండు నదీజల పరపూర్ణం బది
ప్రాణుల కెల్లను ప్రాణప్రద మని
పాడిపంటలకు పరమాధారం
బుక్కరాయ సముద్రం బదియు'

లీలాలోల త్తరంగ మాలా
హోలా విహరిణి ఖేలాప్రముదిత
జాల పాదహేలా విలసిత మా
బుక్కరాయ సముద్రం బదియు

కనులకు చెలువయి కనబడు పొలముల
మనకుకు చెలువయి తనిపే తరువుల
వినుటకు విందయి వినబడుగుతముల
నిండియుండు నా తీరంబు -

అట్టి బుక్కరాయ సముద్రమున 'చిట చిట చినుకులు చిత్రముగా వడి, బొట బొట ధారలుగా మారుచు నవి, ఘటములతోడను ద్రిన్మృపించినటు, సంతక వృష్టులు పొగినవి.' బుక్కరాయ సముద్రము నిండి 'మరవలు' పారదొడగినది; పొంగిపారలి గ్రామము ప్రవేశించినది. ముత్తయిదువలు గంగమ్మకు పసుపుకుంకు

మలతో పూజలు సలిపిరి. రక్షింపుమని ప్రార్థించిరి. ఇంతలో అచ్చటనున్న ఒక మునుసలి ఆవేశముతో -

'గంగాభవాని నగ్రో! నే
గంగా భవాని నగ్రో!
పొంగిపారలిని నే
ప్రింగివేయుదు మిమ్ము
బెంగలేకుండగ ను
ఖంగ చూస్తున్నారు
గంగా భవాని నగ్రో! నే,
గంగా భవాని నగ్రో!'

అనుచు నేను ఆదిశక్తిని, అనంతశక్తి ననియు, ప్రళయకాలమున ప్రబలుచుండును ననియు, పాపలోకముల నెల్ల పాడుచేయుదు ననియు, భయములేక భద్రముగా నుండు డనియు అభయ మిచ్చినది. ఆకలిగా నున్నది, సహింపలేక న్నాను. నాకిప్పుడే నరబలి నడపు డని కోరినది. మునుసలి ఆవేశపూరితమైన మాటలలో ఛందోగతియే మారి నది. కొన్ని చరణములు 14, 12, 10 మాత్రలలో నడచినవి.

నరబలి నడపుడని కోరుటతో జనుల గుండెలు గుబగుబ మన్నవి. ఝల్లుమని శరీరములు జలదరించినవి. ముఖముమీద నెత్తురుచుక్కకూడ కనబడకపోయినది. ప్రాణములన్న అందరికిని తీపియే. ప్రాణం పోతే ప్రాణం రా దని -

'ఎవరిని నరబలి యిస్తాలో అని
ఎవరికివారే యెదురగువారిని
ఏమోనప్పా - యెవరో'

యంచును ఎవరి గృహములకు వారేగిరి. కొందరు తలుపులకు గడియలు బిగియించిరి. మరికొందరు తాళముతేసిరి. ఇంకను కొందరు ఊరువిడిచి పోవుటకుకూడ సిద్ధ

మయిరి. ఇందలి 'ఏమో నప్పా యెవరో' అనుమాట సహజముగా నుండి అనంత పుర మండలవాసుల భాషను తలపించుచున్నది.

ఆ గ్రామముననే కల బసివిరెడ్డి ఏడవ కోడలు నరయోవనమున అడుగిడిన ముద్దులగుమ్మ. చక్కని నుండరమూర్తి. మాయామర్మములు మచ్చునకైనను లేనిది. అత్తమామల సేవ అతిభక్తితో చేయునది. అణకుట కలది. ఆమె రూపమును రచయిత

కన్నుల లోపల కళలే కాదు
గండ భాగముల కాంతులు వెలియును
పెదవుల మీదను చిరునవ్వాడును
ముద్దులగుమ్మ ముసలమ్మ
'నడకల అందము నుడువుల అందము
నవనవలాడే నగుమోనుందము
ఏనుందము తీరంతా అందము
ముద్దుల గుమ్మ ముసలమ్మ'

అని వర్ణించి నాడు. ఇందలి రెండవ ఖండిక పూర్ణమృలోని

'పళ్ళను మీరిన తీపుల నడలును
పువ్వుల మీరిన పోడుములున్
అంగములందున అమరెను పూర్ణకు
సోరులు మించెను నానాటన్'

అను ఖండికను బోలియున్నది.

ముసలమ్మ అత్త చెంతకు పోయి ఇంట నందరి ముఖములు వాడి యుండటకు కారణ మేమని అడిగినది. చెలువుకట్టకు గుమ్మడకడినది. మనమందరమును చావక తప్ప దని వెలవిచ్చినది అత్త. 'చావా? అత్తా! చావంటే అది ఏ విధముగా నుంటుందే' అని అమాయకముగా ప్రశ్నించి నది కోడలు. బ్రదుకుకోసము ప్రాకులాడుట వ్యర్థమని చెప్పినది. అత్తయును కోడలి అమాయకత్వమునకు అచ్చెరువంది

'... ..
చావంటే అది సాధారణమా?
ఒక్కరి నొక్కరు ఒక్కసారిగా
విడిపోవలెనే ... ..'

అని చెప్పిచూచినది. ఇది చావుకు నిర్వచనముగా నున్నది.

'విడిపోలే మరి కలియగ లేమా?
కలసిఉండినవి విడి పోవద్దా?
కలసియెప్పుడును గడువగగలమా?
విసుగొనే కద ఓయత్తా?'

అని ప్రశ్నించినది కోడలు. కలసినవారు విడిపోవచ్చుననియు, విడిపోలే మరి కలియుట అసంభవమనియు, 'ఈ తనువులనో-ఈ రూపాలను మోటాకుట మఱి ఉండజే తల్లి' అని ఎరుక పరచినది అత్త.

ఉదయము ఉదాచీరను మరల తెల్లని మడుపును ధరించితి ననియు, 'గడియకు చుక్కల కోకను కట్టిన నేమాయదునే ఓయత్తా?' అని చక్కగా ప్రశ్నించి నది కోడలు. ఈ మాటలు.

'వాసాంసి తీర్ణాని యథావిహాను
నవాని గృహ్లాతి నరోఽపరాణి
తథాశరీరాణి విహాయ తీర్ణా
వ్యవ్యాని సంయాతి నవాని దేహీ'

అను భగవద్గీతా శ్లోకమును తలపించుచున్నది.

'అమ్మా! తనువులు చీరలు కావే
చీరలుపోతే చీరలు వస్తవి
తనువులుపోతే తనువులు రావే
... ..'

అని సమాధానముగా జీవిత మర్మమును తెలియబరచినది అత్త.

'చిన్నప్పటి నీచిటిదేహమ్మ
నేడున్నాదే నీకోయత్తా
నీదేహమ్మిటు మారినగానీ
నీవు మారనే లేదుగదా?'

ఈపక్షంలా

* స న్మా నం *

ఈనెల 15 వ తేదీ అమావాస్య మంగళవారంనాడు రాజమండ్రి మునిసి పల్ కమిషనర్ ఆంజ్ పెప్పలు ఆఫీసుకు శ్రీ ఏ. సుబ్బారావుగారికి ఘనమైన సన్మానము ఏర్పాటు చేయబడినది అందుకై ప్రత్యేకముగా ఒక సన్మాన సంఘము ఏర్పడినది. శ్రీ సుబ్బారావుగారి ప్రజాహిత సేవకు సాంస్కృతిక సృష్టి అభివృద్ధిచేయుతీర్థం ఈసన్మానం ఏర్పేటయినట్లు తెలుస్తున్నది. వారు కేవలము మునిసిపలు పరివాలన క్యరవారములలో నిమగ్నులయి మాత్రమే ఉండక నగరంలో వివిధ సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలలో ఆసక్తితో ఉత్సాహంతో పాల్గొంటూ అనేకవిధాల తమ సహకారం అందిస్తూ ఉన్న సంగతి విశరం.

విస్తృత - మునిసిపాలిటీలో ప్రజలకి కావలసిన సదుపాయములు ఎన్నిచేసినా, ఇంకా చేయవలసినవి ఎన్నో ఉంటూనే వుంటాయి. సన్మాన సంఘప్రవర్తకులైన పెద్దలు ఆయాసమస్యలన్నీ ఎప్పటికప్పుడు శ్రీ కమిషనరుగారి దృష్టికి

అని తన మార్గర్థమును ప్రదర్శించినది. ఈ మాటలు-

'దేహి నోఽస్మిన్ యథాదేహే
కామారిం చూరనం జరా
తథా దేహాంతర ప్రాప్తి
రీరస్త్ర సమువ్యాతి'

అనుభగవద్గీతా శ్లోకమును జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నది. ముసలమ్మ విద్యాగంధము అధికముగాలేని మార్గయైనను సాంప్రదాయకమైన వేదాంతవాసన కలిగియున్న దని ఈ వాక్యము నిరూపించుచున్నది.

(సతేషం)

తెన్నా ఆయా పనులు నెలవేతేలా చూడడం కూడా కర్తవ్యంగా భావించాలి. సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలపల్ల అనందించే వేలకొంది ప్రజలతోపాటు, అశేష ప్రజానీకము తమ తమ సమిష్టి సౌకర్యాలు కలిగించే మిత్రుడుగా శ్రీ గుబ్బారావుగారిని అభినందిస్తూ ఆనందింపగలరు.

అమావాస్యనాడు ఈ సన్ధ్యానం ఏర్పాటు చేయడం ఈనెల 18 వ తేదీని జన్మదినోత్సవం జరుగుచున్న శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారి వృత్తాంతాన్ని ప్రికితేస్తూ వున్నది. ఆయన నూతనోద్యోగంలో అమావాస్యనాడు చేరి యున్నారు.

ఈ కుభసందర్భమున శ్రీ గుబ్బారావుగారికి 'సమాలోచన' అభినందనలు.

సాహిత్యోపన్యాసం

8-4-80 తేదీని ఆచార్య తా. పురం సాహితీ సాంస్కృతిక వేదిక నిర్వహణలో శ్రీ సూర్యనారాయణ పట్నాయక్ అధ్యక్షతన విజయనగరం మహారాజా కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు డా॥ ఆచార్య భావన్ 'జాషువాకవిత్వం - మానవతా వాదం' అను అంశముపై ప్రసంగించిరి. సామాన్యునికి చేరువగా, సాంఘిక దృక్పథంతో కరుణరసమును చిలికించి జాషువా తన రచనను సాగించాడని శ్రీ భావన్ ఉద్ఘాటించారు.

సహజకవి శ్రీమాన్ ధన్వంతరి ఆచార్య 'బుద్ధమహిమ - జాషువాపాత్ర వాదం' అనే విషయంపై ప్రసంగించి శ్రీ జాషువా రచించిన పద్యములను మధురంగా గానం చేశారు.

కార్యదర్శి శ్రీ బృందావనం వందన కుమర్లు చేశారు.

పలుకే బంగారం?

శ్రీ రామదుగు వెంకటేశ్వరశర్మ

* కలుకే కన్నియ కందము
అలుకే ముగ్ధులకు నడ మంబుడమానకున్
తకుకే అందము, కమ్మని
పలుకే అందమ్మ ప్రజకు భావింపంగన్॥

* కలికికి మానము ప్రాణము,
ఇల నరులకు మంచియొక్కటే ప్రాణంబా
కలుకుడు దారము ప్రాణము
పలుకున కర్థంబుగాదా! ప్రాణంబరయన్॥

* విలువగు మనుగడ సాగుట
కలిరించున దాళ గాదా! ఆధార మిలా
స్థలి, భావప్రకటనకై
పలుకాధారమ్ముగాదా! భావింపంగన్॥

* పలుకే కడ! నరులందునఁ
జిలికించును దివ్యమైన స్నేహమృతమున్
పలుకేకడ! నరులందునఁ
జిలికించును దుష్టమా అశేషవిషంబున్॥

* పులుగులకన్న రయమ్మన
అలుగులవల్లెనెదనుఁ దాకి యలజడి
నేయున్

ములుకగు పలుకు; మరల్పుఁగ
తలమే? ఎవ్వారికైన తత్త్వం బరయన్॥

* అలుగులు మదిఁ దాకిన ఆ
పలికన్ దొంగించి బాధఁ బాపఁగవచ్చున్
ములుకులగు పలుకు లేదల
పలఁ బాకినఁ దీసి బాధ బాపఁగవలెనే?

* ఇల కవురమ్మను, వీకమాను,
చిలుకను, ముటిపంచదార చిలుకల నెమ్మిన్
తలపించఁగఁ జేసెడి ఆ
పలుకే బంగార మాను భావింపంగన్॥

* కలయై, ఇల నిరులకు న
న్నెలయై, నరులకు మరందనికర మిడు
సుమా

వలియై తగునీలి చిలుకు
పలుకే బంగారమాను భావింపంగన్॥

* మలినమ్మంటని, యెవరికి
నలుకను గలిగింపరాని, అనహాస్యమ్మన్
ఓలికింపనట్టి, హాస్యపుఁ
బలుకే బంగారమాను భావింపంగన్॥

* తలమున్ను లయిన యిడుమల
నిలువున నీరైపవాని నేరుపుమిఱన్
అలరించుటకై పలికిన
పలుకే బంగారమాను భావింపంగన్॥

* పలు కలుకుల నెఱపుచుఁ గు
ప్పలుగా, భువిలోన నరుని బ్రతుకు
విలువ తె

ప్పలుగా, పలికెడి సత్కవి
పలుకే బంగార మాను భావింపంగన్॥

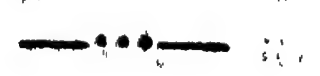
* అలుకే సింగారమ్మై
వలచే పొంగార, కెరలి వగలఁ
బొగులు నె

చ్చెలి యల లలితకలితమా
పలుకే బంగారమాను పలిదేవునకున్॥

* ఇల మురిపించెడి మువ్వలు
చెలువొలికెడి దేవదేవు చిలునవ్వులు, కో
కెలలో గువ్వలు, పాపల
పలుకే బంగారమాను భావింపంగన్॥

* చెలికాడు కుచేలుని అటు
కులఁగొను కృష్ణుండు 'ఏమిటానిరెచ్చితి ఏ
చెలికాని' కనుచు పలికిన
పలుకే బంగార మయ్యె భావింపంగన్॥

* ఇల దర్పణబింబమావలె
మలవిన్ దనయెదను పట్టియిచ్చిన రీతిన్
కలుకుమ్ములేక పలికెడి
పలుకే బంగార మయ్యె భావింపంగన్॥

ఉ ద్ధృ ం థ ము లు

1) నిర్వచన మహాభారతము (పదునెనిమిది పర్వములు)	రు. 50—00
2) నిర్వచన అధ్యాత్మ రామాయణము	రు. 20—00
3) నిర్వచన మహాభాగవతము	రు. 80—00
4) శ్రీ వేంకటేశ్వర విజయము	రు. 25—00
5) కందమాల నాటకము	రు. 5—00
6) వేణీసంహార నాటకము	రు. 5—00
7) గీత రామాయణము వార్షికమునకు గీతములు (అచ్చులో)	
8) దేవీ భాగవతము	రు. 5—00
9) శతక సంపుటములు ఒక్కొక్కటి	

కృతికర్త : ప్రకాశవంశుడు :

ఋ లు సు వే ల న ట్టే గ రు లు,

10-5-85, రామారావుపేట, కాకినాడ-1.

ర చ యి త ల కు ము సవి

సంక్షేపముగను, సామనస్యముతోఁ గూడినవిగాను. నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము. గ్రంథవిమర్శకు బ్రాహ్మ భ్యము, బౌద్ధిత్వము మీఱని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపైఁ దమ రచనలుపంపి మాకుఁ జేయుతనీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళగ్రాంథికములోఁ గాని, శిష్టవాదపూరితములోఁ గాని యుండవచ్చును. సలక్షణములు రసవంతములు నగు పద్యరచనలకు ప్రత్యేక స్వాగతము.

వివాదాస్పదములుగాని, చట్టబద్ధమైన, మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, కాస్త్రీయ, విజ్ఞాన, పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి వివిధప్రక్రియలకుఁ జెందిన విషయములమీఁది రచనలనైనఁ బ్రచురించుట మౌ యభిలాష.

రచన మాకుఁ జేరిన వారమురోజులలోఁ బ్రచురణకు స్వీకరించిన విషయము రచయితలకుఁ దెలిపఁబడును. స్వీకరింపఁ బడని రచనలు త్రిప్పిపంపుటకు తగిన తపాలాస్టాంపులు రచనలతోపాటు పంపవలయును.

క్రొత్తపుస్తకములను రెవ్రాకి పంపువారు రెండుకాపీలు పంపఁగలరు. పంపఁబడిన ప్రతి పుస్తకముమీఁదను నీలయినంత వలకు రెవ్రా ప్రచురింపఁబడును.

— ఎ డి ట రు.

అడ్రసు :—

సంపాదకుడు, ఋ లు సు సీ తా రా మ శాస్త్రి,

రిటైర్డ్ తెలుగు లెక్చరరు, వి. టి. కె. కాలేజీ,

6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్), రాజమండ్రి-1.

